

deren, der blev enker og som skulle klare dagen og vejen, ikke blot for sig selv, men også for nogle umyndige børn, havde særdeles vanskeligt ved at opretholde deres og slægtens position.« (s. 215).

Noget mere har de forfattere at gøre med, som behandler kendte europæiske, kirkelige skikkelser med et bevaret forfatterskab. De kan skildre personens fromhedsliv, men har tydelige vanskeligheder med at fange den individuelle profil. Med én undtagelse: udgiveren McGuire når selv det mål, han har sat sig.

Hans bidrag er en umådeligt fængslende skildring af den engelske cistercienserabbed fra 1100-tallet Aelred af Rivaulx. Med megen takt analyseres hans forfatterskab som udsprunget af en livslang kamp med en ikke fornægtet homoseksualitet. McGuire har haft et kildegrundlag, som i sjælden udstrækning gør det muligt at nå personens psyk. Og han har en meget heldig hånd med at kombinere personkarakteristikken med et rids af den middelalderlige forestillingsverden, man må forstå som baggrund for Aelred.

Bogen er tænkt som populærvidenskab for et middelalderinteresseret publikum. Til det formål forekommer de fleste bidrag velegnede. McGuires artikel kan derudover tages som et mønstereksempel på, hvorledes biografien kan dyrkes i en periode, hvor man på forhånd troede den umulig.

Helge Paludan

Tore Nyberg, Hans Bekker-Nielsen og Niels Oxenvad (red.): *Knudsbogen 1986. Studier over Knud den Hellige*. Fynske studier XV. (Odense Bys Museer 1986). 191 s., ill.

Den historiske lokalpatriotisme er stærk i Odense. I forbindelse med 900-året for drabet på Knud den Hellige,

der som bekendt fandt sted i Albanikirken i Odense, benyttede en komite lejligheden til at få de store pengekasser lukket op. Det lykkedes i den grad, at hele otte fonde og legater har ydet støtte til den publikation, der i 1986 indgik i højtideligholdelsen af den mindeværdige begivenhed. Og bogen er da også blevet flot.

Så flot, at dens ydre fremtoning: i stort format, på godt papir og smukt illustreret fortjener fremhævelse som dens vigtigste karakteristikum. I en bog af den karakter får billedmaterialet en selvstændig betydning som kildepublikation. Herom har bogens redaktion tydeligvis været meget bevidst. Billedteksterne oplyser overalt prisværdigt præcist fundomstændighederne ved det gengivne. Man får så nøjagtigt som muligt at vide, hvad det er, man ser. Det æstetiske højdepunkt nås i illustrationerne til Elisabeth Kofod-Hansens artikel om »Knud den Hellige i middelalderlige malerier og træskærerarbejder. Et bidrag til Knud Konges ikonografi«, bl.a. gengives her i farver Lennart Larsens fotos af Knudsfremstillingerne på en altertavle fra Sct. Peders kirke i Næstved o. 1500. Meget vigtige for fremtidig forskning er de gode fotografier fra genåbningen af helgenkisterne i Odense Domkirke i 1985.

Bogen består af 12 enkeltbidrag, og den iagttagelse trænger sig på, at man har måttet lidt langt omkring for at få så stort et værk ud af det. Spidsartiklen skrives af Carsten Breengaard. »Det var os, der slog kong Knud ihjel« hedder den med et citat af en gammel vendelbo i Hans Kirks *Fiskerne*. Det bruges for at dokumentere, at myten om den tyranniske kong Knud blev led i en kulturradikal ideologi, som det kildekritiske gennembruds historikere lå under for. At Breengaard mener dette – og sikkert har ret i det – er kendt siden hans store opgør med »Weibull-syntesen« i disputatsen *Muren om Israels hus*

i 1982 (anmeldt i *Historie XV*). Men det er da udmærket at synspunktet gentages i et skrift for en anden læserkreds. Af nyt i artiklen til denne lejlighed hæfter man sig ved, at Breenggaard mener at kunne føre sandsynlighedsbevis for, at kong Knud faktisk har forsøgt at indføre tienden i Danmark så tidligt som 1080'erne.

Det fyldigste bidrag er en gengivelse in extenso af Erling Albrechtsens nyoversættelse af Ælnoths Knudskrønike (anmeldt i *Historie XVI*). Iøvrigt kommer man rundt om emner som Odense bys segl, Knudskulten ved domkirken i Lund og anvendelsen af navnet Knud. Særdeles spændende er Jens Vellefs gennemgang af forskningshistorien (som nævnt illustreret) om helgenskrinene i Odense fra 1582 til 1986. Den konkluderer, at »de to helgenskrin hører til det allertidligste kirkeudstyr, vi ejer her i landet. At så meget af de mørnede kister trods alt er bevaret med det vigtige indhold af skeletter og tekstiler, må anses for nært et mirakel. Men oplysninger giver de blot fra sig til dem, der kommer og spørger«.

Blandt dem, der er kommet og har spurgt, er de to antropologer Izabella Tkocz og Kaj R. Jensen, der i eksakte naturvidenskabelige vendinger rapporterer om undersøgelsen i 1985 ved hjælp af bl.a. røntgenfotografering af skelettet i »skrinet med de snoede søjler«: »Skelettets køn er mandligt, bestemt ud fra bækkenets form og knoglernes robusthed.

Aldersbestemmelsen er i dette tilfælde en meget vanskelig opgave. Forbedringen af kraniesømmene og deres delvise udviskning kunne pege på en moden mand (maturus 39-55 år). I det øvrige skelet peger symfysens udseende og det radiologiske billede af rygsøjlen derimod på en ung adultus, dvs. ca. 30 år. Da disse konstateringer udelukker hinanden, må en endelig aldersbestemmelse foreløbig stå åben.«

Denne ordknappe publicering af mysteriet om skelettet med de to aldre er nok bogens vigtigste detalje. Skrinets indhold forekommer ikke iøvrigt uforeneligt med traditionen om kong Knud. En iagttaget spalte i venstre tindingregion »kan være forårsaget af et hug med et skarpt instrument, for eksempel et sværd«. Røntgenundersøgelserne viser også et brud i korsbenet uden tegn til opheling. Det kan tolkes som »fremkaldt ved et kraftigt stød – for eksempel med et spyd – mod korsbenets forside. Spydet må da forinden være passeret gennem den nedre del af bugvæggen og gennem bækkenhulen, inden korsbenets forflade træffes. Man må med andre ord tænke sig, at denne knoglelæsion har været ledsaget af læsioner af bækkenorganer (urinblære, forskellige afsnit af tarmkanalen). Isoleret har knoglelæsionen været relativt harmløs, men de ledsagende bløddelslæsioner ville selv i vore dage være ganske alvorlige«.

Såfremt antropologernes observationer omkring de(n) afdødes alder holder stik, har deres undersøgelse uventet åbnet en ny problemstilling for fremtidig forskning. Thi selv Knud den Hellige kan næppe være død mere end én gang.

Helge Paludan

Grethe Jacobsen: *Kvindeskikkelser og kvindeliv i Danmarks middelalder*. (G. E. C. Gad, København 1986). 256 s., ill., kr. 168,-.

Historie skrives altid fra en position. Grethe Jacobsen er prisværdigt klar om synsvinklen i sin bog. Hun vil skrive »kvinders historie«, hvilket for hende er noget andet end »kvindehistorie«. Betegnelsen »kvindehistorie« implicerer nemlig, at der skulle være tale om et særligt aspekt af historien, en historie om afvigere, hvis erfaringer er den egentlige historie uvedkommende.